

ра друкованих видань. Перед друком кожне періодичне видання мало бути подане цензорам за 3 години, інші видання – за 8 днів. Обов'язкові додрукові примірники подавались також до місцевої поліційної дирекції та прокуратури [26, с. 26, 43, 49].

Цензурні комісії утворювались в Бережанах, Ярославі, Коломиї, Кракові, Львові, Новім Сончу, Перемишлі, Жешуві, Самборі, Сяноку, Станіславові, Стрию, Тернополі, Тарнуві та Вадовіце.

Оголошення військового стану також значно впливало на діяльність судової системи. Після оголошення мобілізації під юрисдикцію військових судів передавались справи по звинуваченню у шпигунстві, контактах з ворогом, порушеннях при призові до війська та реквізиціях, ухиланні солдатів від виконання службового обов'язку, допомозі дезертирам. Всі справи судів присяжних передаються карним трибуналам на рік від дня мобілізації [21, с. 63].

Видані паспорти необхідно було приписувати за місцем перебування та чітко обмежувати територіальні межі їх дії. Для людей, що проживають коло зони бойових дій та кордону, які схотіли покинути своє постійне місце проживання або змушено виселялись, були встановлені маршрути руху вглиб Галичини. Для першого військового корпусу (Західна Галичина) це був маршрут Болен-Міхаловіце-Краків, десятого (Центральна Галичина) – Тарногород-Майдан Сенявський-Ярослав, одинадцятого (Східна та Південна Галичина) – Волочиськ-Підволочиськ-Тернопіль. Біженці та виселенці, котрі не матимуть документів від місцевих влад, зможуть отримати їх в Міхаловіце, Майдані Сенявському та Підволочиську відповідно [26, с. 1].

Подорожні з дозволу на перетин кордону, котрі прибувають з Росії, мали затримуватись цивільною владою та направлялись до Кракова, Ярослава та Тернополя (I, X та XI корпуси відповідно). Їх мали перевірити, після чого "надійних" випускали на волю, решту ж – інтернували до визначення мети в'їзду. Перетин кордону під час війни з боку Австро-Угорщини дозволявся лише людям, чиїм завданням є розвідницька діяльність на ворожій території. Він мав відбуватися таємно [21, с. 64-66]. Подорожні були змушені їхати до нейтральних держав, звідки вже потрапляли додому, як це, наприклад, сталося з Д. Дорошенком, який перебував в Австро-Угорщині у відпустці з родиною [4, с. 15-22].

З 1911 року до відділків жандармерії було прикріплено додаткові військові сили ландштурму (збройні сили третьої лінії) для забезпечення спокою на місцях. Надалі каральні акції відбувалися за безпосередньої участі цих вояків.

Таким чином, засновуючись на викладеному матеріалі, можна прослідкувати еволюцію підходів центральної влади Австро-Угорщини до цивільних громадян в умовах мобілізації. Можна чітко побачити значне їх суворощання на початку ХХ століття та відхід від принци-

пів законності на користь інтересів захисту держави. На думку автора, можливість реалізації подій "української зради" адміністрацією Австро-Угорщини проти українського населення в Галичині на початку війни була зумовлена саме явною недемократичністю передвоєнних приготувань, насамперед мобілізаційних.

Також варто зазначити, що аналогічні події на початковому етапі війни мали місце і в інших частинах імперії, зокрема щодо етнічних сербів на півдні монархії [15], що допомагає зрозуміти не суто антиукраїнську його спрямованість, а включити його до суми надзвичайних заходів, застосованих для успішного ведення війни.

Отже, не зважаючи на безпосередню причину цих подій, засобом до їх втілення варто назвати саме жорстку мобілізаційну політику в Австро-Угорщині на початку ХХ століття.

1. Андрусин Б. Україна в роки першої світової війни. // Перша світова війна і слов'янські народи: Матеріали міжнарод. наук. конф., К., 1998.
2. Віт Я. Спогади з мого перебування у Перемишлі під час Російської облоги 1914-1915 рр. – Львів: Каменяр, 2003.
3. Вооруженные силы Австро-Венгрии. Ч. I: Организация, мобилизация и состав вооруженных сил. По данным к 1 января 1912 года. – СПб.: Военная Типография, 1912.
4. Дорошенко Д. Мої спомини про недавнє минуле: 1914-1920. В 4 частинах. – К., 2007. – 630 с.
5. Інструкція мобілізаційна: для громад. – Львів, 1892.
6. Карпинець І. Галичина: військова історія 1914-1921 рр. / Упор. Стеблій Ф. І., Якимович Б. З. – Львів: Панорама, 2005.
7. Киссинджер Г. Дипломатія. – М.: Ладомір, 1997.
8. Кульчицький В. С., Бойко І. Й., Мікула О. І., Настасяк І. Ю. Апарат управління Галичиною у складі Австро-Угорщини. – Львів, 2002.
9. Купчинський Р. Заметіль. Частина I. Курилася доріженька. – Львів, 1991.
10. Левчицький К. Історія визвольних змагань галицьких українців з часу світової війни 1914-1918. В трьох частинах. – Львів, 1929-1930.
11. Наставлення для мобілізації Австро-Венгерської армії. Приложенія ко II части. – СПб.: Военная Типография, 1911.
12. Риттих А. Ф. Австро-Венгрия. Отдель II: Вооруженные силы. – СПб., 1876.
13. Рогозинський А. М. Руський народъ въ Карпатахъ. – К., 1915.
14. Талергофський альманахъ. Пропамятная книга австрийских жестокостей, изуверств и насилій над карпато-русскимъ народом во время всемирной войны 1914-1917 гг. – Львов, 1924. – вып. 1: Терроръ въ Галичине в первый период войны 1914-1915.
15. Толпица М. Война Австро-Венгрии противъ собственныхъ подданныхъ. – Пг., 1915.
16. Цеглинський М. Г. Галицькі погроми: трагічна сторінка з життя галицьких Українців в часи європейської війни 1914-1915 рр. – Клівленд: Робітник, 1917.
17. Центральний Державний Історичний Архів Львова (далі – ЦДІАЛ), ф. 146, оп 4, спр 3358. – Циркуляри та розпорядження – матеріали про проведення підготовчих робіт до мобілізації на випадок війни. Т. 3. 19. ЦДІАЛ, ф. 146, оп 4, спр 3363. – Циркуляри та розпорядження – матеріали про проведення підготовчих робіт до мобілізації на випадок війни. Т. 7. 20. ЦДІАЛ, ф. 146, оп 4, спр 3364. – Циркуляри та розпорядження – матеріали про проведення підготовчих робіт до мобілізації на випадок війни. Т. 8. 21. ЦДІАЛ, ф. 146, оп 4, спр 3366. – Циркуляри та розпорядження – матеріали про проведення підготовчих робіт до мобілізації на випадок війни. Т. 10. 22. Шимов Я. Габсбургское наследие Западной Украины. // Отечественные записки. – 2007. – №1(34).
23. Anfang und der Mobilisierungs-Instruction für das k. k. Landwehr als Landsturm Territorial-Commando. – Wien, 1896.
24. Osthelm-Dzerowycs M. Das Fluchtlinglager Grund. // Osterreichisch-Ukrainische Rundschau. – 1997. – №5.
25. Tunstall G. A. Jr. The Habsburg Command Conspiracy. The Austrian falsification of Historiography on the outbreak of World War I. // Austrian history yearbook. – 1996. – Vol. XXVII. 26. Zarzadzenia wyjątkowe w Galicyi na wypadek wojny: Wkazowki dla c. k. Starostw i Dyrekcyi Policji co do przygotowania i wprowadzenia w zycie tych zarzadzen. – Lwow, 1909.

Надійшла до редколегії 06.04.09

A. Шилова, канд. іст. наук, доц.

РОЛЬ СВІТОВОГО СПІВТОВАРИСТВА В УРЕГУЛОВАННІ ЮГОСЛАВСЬКОЇ КРИЗИ ТА УЧАСТЬ У ЦЬОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ (90–ті РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ)

Проаналізовано суперечливу роль світового співтовариства в досягненні миру на Балканах і зусилля України в зв'язку з цим.

The contradictory role of the international community and efforts of Ukraine are analyzed.

Балкани традиційно були й залишаються місцем зіткнення інтересів як країн цього регіону та його безпосереднього оточення, так і великих держав. Балканські кризи неодноразово ставали початком європейських і світових криз, а перекроювання державних кордонів на

Балканах призводило до появи нових держав або, навпаки, їх зникнення чи зведення до рівня неісторичних, докорінно змінюючи існуюче геополітичне становище.

Події 90-х років у югославській федерації, а саме її криза, розпад, подальша війна між колишніми республі-

ками, стали випробуванням не лише для нового посткомуністичного порядку, що тільки почав встановлюватися, але й для основних міжнародних організацій і структур, таких як ООН, ЄС, ОБСЄ, НАТО, деяких інших. Переконавшись у неможливості збереження СФРЮ, міжнародне співтовариство було змушене визнати утворені на її теренах незалежні держави і вдатися до застосування сили для досягнення миру в регіоні. Враховуючи, що процес утворення нових держав на Балканах ще не закінчився, а становлення й зміцнення України як самостійної європейської держави певною мірою залежить від подій, що тут відбуваються, дослідження з обраної теми може прислужитися сучасній українській зовнішній політиці та дипломатії.

Криза на Балканах піддала випробуванням всю систему міжнародних відносин. Оскільки конфлікт у Югославії мав далекосяжні наслідки, міжнародне співтовариство не могло бути байдужим до нього. По-перше, існувала певна загроза того, що військові дії могли поширитися на територію сусідніх держав. По-друге, ескалація насилля в Югославії гостро поставила питання щодо недопущення виникнення подібних криз в інших потенційних гарячих точках, насамперед – на Балканах і в Східній Європі. По-третє, розвиток подій в Югославії викликав серйозні сумніви стосовно ефективності існуючих механізмів урегулювання подібних криз. По-четверте, акти виходу з федерації окремих югославських республік супроводжувалися намаганням домогтися міжнародного визнання, хоч ці країни мали спірні території. По-п'яте, югославська криза загострила найважливіше питання будівництва держави і нації: чи повинен принцип національного самовизначення автоматично вести до державності чи національні спрямування можна задовольнити в іншій формі. І, нарешті, повсталала проблема, як примирити намагання до самовизначення все менших за розміром одиниць з принципом непорушності кордонів, осяяченим Народою з безпеки і співробітництва в Європі.

Стратегічна мета світового співтовариства щодо спрямування колишніх югославських республік шляхом створення конфедерації нового типу – вільної асоціації республік з правом кожної на самостійну участь у міжнародному житті, виявилася помилковою [4, с.28]. Певну роль у створенні центристського погляду на майбутнє Югославії відіграла та обставина, що події в цій країні (і не безпідставно) розглядалися під кутом зору багато в чому схожих процесів в іншій країні з федеративним устроєм – Радянським Союзом. Ніколи не наводячи прямих аналогій між Радянським Союзом і Югославією, Захід тим не менш постійно співставляв те, що проходило на лінії розлому Белград – Загреб – Любляна, з ситуацією, яка складалась у зв'язку з відцентровими тенденціями в СРСР.

Орієнтація ЄС на єдину Югославію при будь-якому варіанті її устрою – від федерації до конфедерації – при умові проведення демократичних реформ за західним зразком логічно випливала з загальних процесів, які відбувалися на європейському континенті, зокрема – намагання членів ЄС перейти від економічної інтеграції до політичного зближення й об'єднання, підтвердженого у відомих документах зустрічі в Маастрихті.

Однак суперечливий характер спрямувань міжнародного співробітництва і відсутність дійового механізму його впливу на конфліктуючі сторони в подібних ситуаціях тільки прискорили загострення югославської кризи. Спроба розширити традиційну концепцію колективної безпеки зіткнулася з концепцією уникнення зовнішнього втручання у внутрішні війни. Ще пам'ятними були уроки В'єтнаму, які свідчили, що зовнішня підтримка уряду, який не може вижити, є зобов'язанням на невизначений

час, а суспільна думка підтримує втручання у війни тільки у випадку мінімальних втрат.

Крах Радянського Союзу, який порушив табу на кінчину сформованих федерацій, сприяв кінцевому визначенню ЄС, потім США і ООН на користь визнання незалежності й державного суверенітету Хорватії і Словенії.

Вирішуючи питання щодо визнання нових держав, міжнародне співтовариство змушене було погодитися на принесення в жертву принципів міжнародної поведінки, зокрема – непорушності кордонів і незастосування сили. Однак не додержуючись послідовно жодного з них, воно не змогло і не могло виробити правильного підходу до примирення сторін між собою, хоча цю роль мала взяти на себе РБСЄ, як організація, яка визначала стандарти поведінки в Європі. Наслідком застосування принципу самовизначення, який одночасно був використаний Хорватією, Боснією й Герцеговиною, коли вони проголошували свою незалежність, а також сербами в цих країнах, які, в свою чергу, заявляли, що вони також мають право на незалежність в колишній Югославії, яка являла собою етнічно змішані території, – стали спірні кордони й невдоволення меншість. Адже територія – це набагато більше, ніж просто елемент нерухомого майна, вона має глибоко символічне значення для політичної влади етнічної групи, для повного визнання її моральної цінності, виступаючи немов би гарантією її культурного відтворення.

Однак будь-яка спроба покласти вину за розв'язання або граничне загострення югославського конфлікту на світове співтовариство була б несправедливою. Незважаючи на неодноразові помилки, світове співтовариство доклало чимало зусиль для його врегулювання. Югославська криза підтвердила престиж ООН і, по суті, її незамінність. Регіональні організації, такі, як ЄС, саме внаслідок їх близькості до місця конфлікту можуть виконувати лише обмежену роль в урегулюванні конфліктів, оскільки конфліктуючі сторони будуть вважати, що ними рухають політичні міркування. В той же час ООН не зуміла виступити неупередженим міжнародним арбітром для народів колишньої соціалістичної Югославії в посткомуністичний період. Захід, відстоюючи свої інтереси, нав'язав Раді Безпеки ООН, зокрема, через засоби масової інформації заздалегідь некоректний підхід до боснійської кризи. Внаслідок цього всі плани мирного врегулювання, які пропонувалися Заходом під егідою ООН і ЄС, носили щодо сербів в більшій або меншій мірі дискримінаційний, а звідси – нереалістичний характер. Сербам доводилося самим як політичним шляхом, так і зі зброєю в руках примушувати Захід і міжнародні організації наблизити свої миротворчі плани до реальності. Не зважаючи на їх недоліки, більшість із них при певних, іноді значних корективах могли б стати основою для мирного врегулювання. Однак всі вони були зірвані через екстремізм, який мав місце в діях як мусульманської, так і сербської сторони, що неодноразово призводило до порушення сторонами взятих на себе зобов'язань і, відповідно – до посилення загрози військового втручання в югославську кризу [3, с.13]. Ультиматуми в зв'язку з цим ставилися лише перед сербською стороною, позбавляючи її можливості вдаватися до будь-яких дій.

У світлі цього безперечно позитивні наслідки мало направлення для роз'єднання конфліктуючих сторін "блакитних касок", хоча головну роль тут відіграло встановлення рівноваги між протилежними силами. Війна в Югославії підтвердила, що будь-яке підтримання миру неможливе, якщо не існує миру, який потрібно підтримувати або, в крайньому разі, не досягнуто тривалого припинення вогню між ворогуючими сторонами.

Активну роль у врегулюванні югославської кризи відігравали США, які, щоб зміцнити свою керівну роль у

НАТО, були змушені взяти ініціативу в свої руки. Американська дипломатія не просто продовжила німецький курс, зберігши "презумпцію вини" Сербії і сербської сторони, а зробила його більш жорстким стосовно сербів. Наслідком втручання США стало перенесення акценту в зусиллях світового співтовариства щодо врегулювання балканської кризи на силові методи.

У кінцевому рахунку досягнення миру в колишній Югославії сталося насильницьким шляхом при безпосередньому втручання Північноатлантичного блоку і завдяки його військовим акціям, які мали значний міжнародний резонанс. Особливу роль відіграла боснійська операція НАТО, яка, крім усього, спонукала переважну більшість країн Центральної і Східної Європи заявити про своє бажання долучитися до блоку. Безперечно, недоліки такого врегулювання ще довго даватимуть знати про себе. Так, збереження цілісності Боснії і Герцеговини, яка все ще являє собою ефемерне об'єднання, продовжує потребувати постійної присутності значного контингенту військ НАТО. Тому в плані подальшого мирного врегулювання в Боснії і Герцеговині передбачено продовження мандату міжнародних миротворчих сил. По суті тут відбувається небачений з часу проголошення Ізраїлю експеримент зі створення нової держави, хоча вона нараховує 14 століть.

Однак остаточне мирне врегулювання може бути досягнутим лише через історичний компроміс на Балканах між трьома цивілізаціями – західною (латинською), слов'яно-православною (православною) й ісламською. Звідси безпека на Балканах, як складова органічна частина загальної безпеки Європи ХХІ сторіччя, має бути однаковою для всіх держав регіону, будуватися на неблоковій основі, шляхом створення умов для міцного миру, стабільності й добросусідства.

Особливе місце в зусиллях світового співтовариства щодо врегулювання югославської кризи зайняла Україна. Україна, не будучи суб'єктом, що формує геополітичний простір навколо себе, а як об'єкт великої політики і масштабних процесів, що розгорталися у новій Європі, була не вільною у визначенні власного ставлення до процесів, які відбувалися на Балканах тому, що сама переживала процес визнання і становлення. Крім того, курс на дезінтеграцію югославських республік співпав з курсом на розвал "імперського Радянського Союзу". Саме тому протягом 1991 року – в період кульмінації кризи в СФРЮ та початку її розпаду – Україна не втручалася в розвиток подій на Балканах.

Надалі важливу роль у визначенні позиції України щодо балканської кризи відіграла її конкуренція з Росією за "увагу" Заходу, перш за все США, адже "ніколи раніше в сучасній історії жодна країна не домінувала на землі настільки повно, як це роблять сьогодні Сполучені Штати" [5, с. 12], в руках яких, за словами директора Французького інституту міжнародних відносин Террі де Монбриаля, "ключі до еволюції міжнародних відносин" [5, с.12]. Події останніх років в україно-американських відносинах свідчать про виникнення "ситуаційного тематичного порозуміння і взаємодії" [1, с. 460], хоч їхній конкретний зміст і масштаби багато в чому залежали більше від Москви, ніж від Києва. У такій ситуації єдиною можливістю для України залишалось слідування в дусі "одностороннього рівняння на Захід" проторованим шляхом, який визначили провідні західні держави. Це зводилося до підтримки нею мирних ініціатив груп держав або окремих країн і відмови від висування власних пропозицій, а також визнання слідом за Заходом незалежних держав, що виникали на території Югославії: не тільки гомогенної Словенії, але й багатонаціональних Хорватії, у якій точилася збройна боротьба, і навіть Боснії та Герцеговини, причому на порушення договору про кантональний устрій, укладеного

під егідою Європейського Співтовариства між трьома народами цієї республіки.

Пояснювалося це, по-перше, відсутністю на той час чітко визначених глобальних пріоритетів економічного та політичного характеру, що безпосередньо впливали з невизначеності стратегічних напрямів соціально-економічних перетворень на національному рівні, а, по-друге, відсутністю в Україні відповідної економічної бази та організаційної інфраструктури для реалізації своїх інтересів на міжнародній арені.

Виступаючи за якнайшвидше врегулювання югославського конфлікту, Україна всіляко підтримувала миротворчу діяльність ООН, ОБСЄ, ЄС, посередницькі зусилля членів міжнародної Контактної групи. Вона виступала за вирішення всіх існуючих суперечностей між етнічними спільнотами в Югославії лише мирними політичними засобами і дотримання всіма конфліктуючими сторонами резолюцій Ради Безпеки ООН щодо врегулювання югославського конфлікту.

При цьому позиція України стосовно врегулювання югославської кризи, як неодноразово заявляло її МЗС, ґрунтувалася на принципах поваги до суверенітету, територіальної цілісності, недоторканності кордонів і державної незалежності всіх колишніх суб'єктів СФРЮ, невтручання у внутрішні справи нових незалежних держав, дотримання прав усіх національних меншин і етнічних груп згідно з нормами міжнародного права, а також невизнання територіальних надбань, отриманих за допомогою сили [2, с. 4].

Україна вважала за необхідне припинення бойових дій всіма конфліктуючими сторонами у колишній СФРЮ, невтручання суб'єктів колишньої Югославії у внутрішні справи одне одного, виведення підрозділів Югославської Народної Армії та Хорватської Армії з Боснії та Герцеговини, включаючи розпуск та роззброєння всіх підрозділів, встановлення ефективного міжнародного контролю за невикористанням важкої зброї, припинення практики примусового переселення населення та "етнічних чисток", створення умов для ефективного надання гуманітарної допомоги [2, с. 5]. Україна стояла на тому, що використання сили не може автоматично привести до поновлення миру в колишній Югославії.

Виходячи з примату міжнародного права в міжнародних відносинах, Україна, за заявою її МЗС, розглядала введення режиму санкцій ООН проти СРЮ як невід'ємну складову частину міжнародних зусиль по мирному врегулюванню кризи в колишній Югославії. У відповідь на резолюції Ради Безпеки ООН 757 (1992), 787 (1992), 820 (1993) Кабінет Міністрів України прийняв постанови № 342 (1992), 710 (1992), 356 (1993), якими зобов'язав міністерства та відомства України, Раду Міністрів Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, підприємства, об'єднання, організації та установи, що здійснюють водні та повітряні сполучення, інженерно-технічне обслуговування суден і літальних апаратів, включаючи послуги щодо страхування, а також спортивні, науково-технічні та культурні зв'язки з Союзною Республікою Югославією, забезпечити виконання положень цих резолюцій.

Розуміючи, що міжнародний авторитет можна здобути лише тоді, коли твердо відстоюєш законні історичні й геополітичні інтереси, Україна, вмівши використовувати свої можливості, чимало зробила для забезпечення безпеки українського контингенту, захисту прав людини, в тому числі етнічних українців на території колишньої СФРЮ, для якнайшвидшого відновлення перспективних економічних зв'язків з суб'єктами колишньої Югославії, що стало помітним внеском в досягнення миру й безпеки в регіоні.

доби. К., 1997. 2. Поточний архів МЗС України. Управління Європи та Америки // Позиція України щодо врегулювання югославської кризи. – 1992. 3. Шилова А. В. Роль світового співтовариства в урегулюванні югославської кризи та участь в цьому процесі України (90-ті рр. XX ст.): Автореф. дис. канд. істор. наук / НАН України, Інститут історії. – К.,

1998. 4. Declaration on the occasion of the opening of conference in Yugoslavia. 7 September 1991//Rev. of inter. affairs.- Belgrade, 1991. –№ 995-997. 5. The Washington Post. -1997. – November 4.

Надійшла до редколегії 03.04.09

К. Шіцина, асп.

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ СУЛЛИ ПІД ЧАС МІТРИДАТОВИХ ВІЙН

Проаналізовано нормативні акти Л. К. Сулли періоду Мітрідатових війн. Вперше в сучасній українській історіографії переклад оропських актів з латини на українську мову зроблено автором статті.

The L. C. Sulla's normative acts of the Mithridatic wars period are analyzed in the article. For the first time in modern Ukrainian historiography the translation of the Oropian acts from Latin into the Ukrainian language has been done by the author of this article.

Політична діяльність Луція Корнелія Сулли на сьогоднішній день є однією з найважливіших проблем у історії Риму доби Пізньої республіки. Хоча біографія диктатора та його внесок в світову історію вже тривалий час є предметом дослідження, ступінь наукової розробки багатьох важливих аспектів залишається невисоким.

Перше дослідження біографії Луція Корнелія Сулли відноситься до XVIII ст. та пов'язане з ім'ям Ш. Монтеск'є [7, с. 47–156]. Початок наукової дискусії навколо постаті диктатора поклав Т. Моммзен. Ним було створено стійке уявлення про консервативний характер діяльності Корнелія Сулли [6, с. 246, 270–271].

В другій половині XX ст. вийшли статті, присвячені окремим аспектам біографії диктатора. Зокрема, в статті Дж. Балсона проаналізовано значення релігійної політики Сулли [15, с. 2–6]. Політику диктатора щодо стану вершників дослідив П. Брант [16, с. 17–22]. Б.П. Селецький охарактеризував фінансове становище Республіки того періоду [10, с. 148–149]. У вітчизняній історіографії за роки незалежності проблема діяльності Сулли під час Мітрідатових війн належним чином досліджена не була.

Водночас, наявні офіційні документи того періоду, на підставі аналізу яких можна зробити висновки щодо характеру політичної діяльності Сулли у зазначений період. Окрім свідчень античних авторів, зберігся текст листа Сулли до громадян Коса, постанови римського сенату про Стратонікею, а також нормативні акти першої половини I ст. до н. е., що відтворюють процес передачі земель у полісі Ороп у власність культу бога Амфіарая, зібрані під назвою "Постанова сенату про землі Амфіарая Оропського" (Senatus consultum de Amphiarai Oropii Agris). Тексти останніх містяться на мармуровій таблиці, яку було знайдено 1884 р. безпосередньо у місті Ороп, у Греції. Наприкінці XIX ст. оропські постанови були проаналізовані німецьким дослідником Ф. Дюррбахом в контексті історії Оропу [17, с. 70, 120, 134–135]. Але на сьогоднішній день вітчизняними фахівцями ще не було ні здійснено переклад оропських актів на українську або російську мови, ні визначено їх значення для зовнішньої політики Риму у першій половині I ст. до н. е. Комплекс всіх цих обставин обґрунтовує актуальність теми нашого дослідження, метою якого є реконструкція подій на підставі аналізу джерел.

Методологічною основою дослідження є комплексний підхід до джерел, що проявляється у поєднанні аналізу нарративних та епіграфічних даних. Також при підготовці даної роботи застосовано хронологічний метод, що передбачає вивчення послідовного в часі розвитку подій і використовується при дослідженні оропських нормативних актів.

Кар'єра Луція Корнелія Сулли не була легкою і довгою, до свого успіху у Югуртинській війні, він був постаттю достатньо непомітною у політичних колах Риму. На думку О. Б. Єгорова, майбутній диктатор не користувався довірою та симпатією виборців, а всі його

успіхи були пов'язані з особливими, переважно, військовими ситуаціями [3, с. 97]. Саме тому шлях Сулли до влади пролягав через переможні кампанії у Союзницькій, Мітрідатовій та громадянській війнах.

Під час кампаній проти боспорського царя Мітрідата VI Евпатора Луцій Корнелій Сулла, незважаючи на військові дії, знаходив час для втручання у внутрішні справи малоазійських міст та грецьких полісів, а також сприяв поширенню серед їх громадян проримських настроїв. Звичайно, підкорення Римом Малої Азії та грецьких територій відбулося ще в попередні століття. Проте під час війни з Мітрідатом, внаслідок внутрішнього кризового становища самої Республіки та потужної агітації боспорського володаря [1, Mithr., XXVII, с. 316], у провінціях посилюється антиримський рух. Тому поряд із військовими перемогами, проримська пропаганда мала відігравати вирішальне значення. Розглянемо приклади такої політики Сулли на підставі аналізу джерельних даних.

Відомо, що в цей період Сулла займався справами малоазійського союзу технитів Іонії та Геллеспонту. Професійною особливістю цих акторів була організація урочистостей на високому рівні, тому до їх послуг зверталися всі ті держави, в яких проходили еллінські свята [2, с. 87]. Збереглося підтвердження привілеїв цього союзу, згадане Суллою в листі до громадян Коса: вони оголошувалися вільними від літургій, військового податку (ei/sfora), та постою військ [19, п. 13]. Показово, що у Римі, в якому соціальний статус акторів був досить низьким, водночас приділялася велика увага до союзів грецьких та малоазійських технитів [11, с. 254].

Сулла відкрито проявляв до технитів Іонії та Геллеспонту дружнє ставлення. Посла союзу Александра він назвав своїм другом, "прекрасним мужем і благородним" [19, п. 13. І. 4]. У вищезгаданому листі Сулла підкреслює свою повагу до священного характеру союзу: "римський сенат та архонти, та антархонти надали привілеї союзу на знак поваги вшануванню Аполлона і Муз та вашої поліції" [19, п. 13. І. 20]. Застосування римським диктатором в листі саме терміну *politeia* щодо союзу технитів, на думку Е. Д. Фролова, являється визнанням за союзом певної самостійності [11, с. 255].

Загалом, за результатами дослідження Е. Д. Фролова, членом союзів технитів гарантувалася свобода пересування на будь-яких територіях як у мирний, так і у військовий час, а також надавалося звільнення від військової служби [11, с. 254]. Підтвердження прав цих акторів забезпечувало полісам проведення свят у встановлені терміни й з усіма відповідними іграми (агонами). Саме тому, на думку Е. Д. Фролова, як поліси, так і володарі держав в більшості випадків віддавали перевагу визнанню за технітами їх привілеїв [11, с. 254]. В свою чергу й для акторів, які часто були змушені переїжджати під час війн, дружнє ставлення полісів було життєво необхідне.